

Orozbek Aytımbetov

(1947)

Yazar, çevirmen Orozbek Aytımbetov 1947 yılında Isık Köl şehrinin Isıkköl kasabasına bağlı Sarıkamış köyünde doğmuştur. 1967 yılında Rus Dili Öğretmenleri yetiştirme kursunu, 1976 yılında ise Kırgız Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesini dışarıdan okuyup bitirmiştir.

Uzun yıllar boyu orta okullarda öğretmenlik yapmış, gazeteci olarak çalışmıştır.

Sonraki yıllarda "Manas" destanının tarihî kökleri-

ni araştırma derneğinde uzun yıllar emek vermiştir.

ESERLERİ

Bitmeyen Şarkı (Hikâyeler); Mektep, Frunze, 1976
Sürülmüş Toprak Kokusu (Hikâyeler); Kırgızstan, Frunze, 1978

Kızıl Erik (Hikâyeler); Mektep, Frunze, 1980

Ata Yurdun Ünü (Hikâyeler, rivayetler); Kırgızstan, Frunze, 1987

Bir Çuval Kar (Hikâyeler); Mektep, Frunze, 1987

Hikâye

CIMCIRT ŞAAR / SÂKİN ŞEHİR

Bugün Balıkçı cimcirt. Köp kundön berki alay - dölöy basılğan. Taştak köçölör, asfalt coldor şamaldan kiyin biröo şıyrıp ketkendeny tasrayıp catat. Asman tunuk. Köl köpkök. Kıştan cazga tartkan uçurdun şarapatı bolso kerek, kün cılımik tiyip, taştak köçölör cezdey sarı nurga bölönüp turat.

Coomart çak tüştö portton çıgıp, kulkunu kuurap, köngön cagina cönödü.

Caşıl "pivokananın" içi kacı - kucu. Küröşköldün, ıstakandardım, boşogon tarelkalarım şaıgır - şuıguruna aralaş: "Küröşköñüz boşodubu?", "İstakanıñızdı bere turbasızdı?", "Boş orunduk barıdı?", "Silerdin üstöldü men eelep koyoyun...", "Keçiresiz, bir bötölkögö cetpey atat, birikpeylibi?", "Karındaş, taanışıp koyolu...", "Oy, sen ittenbe!", "İe dos, bayagı karızıñdı kaçan beresiñ?", "Ey, aşlyamfusu bar beken?", "Cetkire kuy, bu cerde segiz kişi oturat", "Kaşıgı kir eken...", "Baş cazıp alalı", "Pivosu calañ ele suu eken", "Oy, siz emne cöölöysüz?", "İstakandardı tez boşotkula", "Siz mağa cönü çok tiyişpeñiz!", "Bu cerge arak içüügö bolboyt!", "Mantuusun albagıla! Eti çok calañ ele piyaz eken", "Dagı birden içpeylibi?", "Kamırı bilcıragan uşunday da lagman bolobu? Keçee künkü turbaydı!", "Bir ıstakan çok berıñizçi...", "Ey katın, bugün alahıvalıñ kandaş?", "Cürgülö kettik, bu cerde kezek köp eken", "Çılımıñızdan kayrılıp koyoñuzçu?", "Kana emese, den sooluk üçün! Kaltırbay iç...", "Ey, emne le asılasıñ? Bükürgö aytıp koysom murundu kekeyte koyup cürböşün?", "Ayıldı - ı - ın a - arı cagı - na - an...", "Ha - ga - ga - ga...", "Karaçı belı kınday bolup turganıñ!", "Ey, maşineñe döñgölök taptıñdı?", "Keçee soolukturuuçı cayga tüşüp kalıppız..." degen koburlar çıgat.

Eç bir taanışın közünü ileştire albadı. Ar kimdi ümtötö karap, bir az aylanlıktap turgan soñ supsunu suup, üyünü bet aldı. "Attıñ - ay, uşundayda bir bötölkö muzdak pivo bolso ee?! - dep oyloğu çoñ keyište. - Mında da taanış da kezikpeyt..."

Krandım öödük - söödük mayı cugup, sırtı cıltrap turgan kara kupaykesinin can çöntögünön tameki alıp,

Bugün Balıkçı oldukça sâkin. Günlerden beri sürmekte olan kargaşa sona erdi. Taş sokaklar, asfalt caddeler sanki rüzgârdan sonra biri süpürüp geçmişçesine sükûnet hâlinde. Gökyüzü berrak. Göl masmavi. Kıştan bahara geçiş günlerinin getirdiği güzellik olsa gerek, güneş havayı iltmakta, taş sokaklar bakır gibi sarı ışığa boyanmakta.

Coomart tam öğle vakti askeriyeden çıkıp büyük bir hevesle her zaman gittiği tarafa yöneldi.

Yeşil renkli birahänenin içi ana baba günü gibi. Bira bardaklarının, küçük bardakların, boş tabaklarının arasında; "Bira bardağınız boşaldı mı?", "Bardağınızı verebilir misiniz?", "Boş yer var mı?", "Sizin masayı ben sahip çıkayım...", "Afedersiniz, bir şişeye para yetmiyor, toplayıp alalım mı?", "Hanımefendi tanışalım...", "Hey sen, itlik yapma!", "Hey dostum, aldığın borcu ne zaman vereceksin?", "Hey burada aşlyamfu var mı?", "Herkeseye yetecek şekilde doldur, burada sekiz kişi var.", "Kaşık kırılmış...", "Kafamızı dağıtalım", "Birası suya benziyormuş.", "Hey siz niye çarpıyorsunuz?!", "Bardakları hemen boşaltın.", "Durup dururken bana çatmayın!", "Burada rakı içilmez!", "Mantıdan yemeyin, içinde hiç et yok, sadece soğandan ibaret.", "Bırer tane daha içmeyelim mi?", "Hamuru birbirine girmiş böyle lagman mı olur? Herhâlde dünden kalma.", "Bir bardak meyve suyu verirsiniz...", "Hey kadın, bugün haliniz, ahvaliniz nasıl?", "Yürüyün gidelim, burada çok sıra varmış.", "Sigaranızdan alabilir miyim?", "Haydi öyleyse, sağlığımız için! Damla kalmadan iç...", "Hey, niye çatıyorsun? Korumalara söylersem burnunu dümdüz etmesin sonra?!", "Köyüü-ün öte-e-e tarafında-a-an...", "Ha-ha-haaa...", "Baksana şunun belinin inceliğine!", "Araban için lastik buldun mu?", "Dün sağlık ocağına kendimize geldik..." şeklinde konuşmalar yükselir.

İçeride hiçbir tanış yüz çarpmadı gözüne. Herkesi göz ucuyla süzdükten sonra hayâl kırıklığı içinde evine gitmek için çıktı. "Kahretsin, böyle durumlarda bir şişe buz gibi bira olsa ne olur?" diyerek düşündü üzüntüyle. "Böyle durumlarda tanıdığa da rastlanmıyor..."

Makinalardan bulaşan yağlarının parıldattığı kara

çege ketti. Cana lecürögü aylangansıp turdu ele, emi aga tamekinin kermek dat tütünü koşul - taşıl bolup, ogo beter cipkirdi. Argasızdan kıyavan coldon çıgıp, coon bayterekterdin daldaasına buruldu. Cetip eñköö bergiçe bolboy ele "öök" ete açıla bergen oozunan daamı cedep cürögünö tiygen ileşkeek sarı zil balp - balp kulgunup, cerdegi mayda kumduu borpoñ topurak betine cayıla berdi.

Tündö ayabay cagılıp kalgan neme özögündö eçteke kalbasa dele kurulay okşuy berdi. Dem algan sayın içinen çıkkan içkiliktin köñül aynıtkan cıtı anın canın cayına koyboy, cürögün ogotodon aylantıp, okşuyan sayın oozu uu daamdanıp, ansayın canı kalbay okşup, birok köñül aynıtkan cıttan başka eç nerse çıkpay, okşugan sayın büt içe kardı kekirteğine çeyin tirelip kelip alkımına keptelgensip, öñgöçün tartıp okşugan sayın "üzülüp" ketçüdöy tatarıp, antken sayın "öhülöp", canı keyiy oor dem alıp, caş çıgıp ketken közdörün kupaykesinin kara may siñip caltırıp turgan ceñi menen sürtüp, kayra le oozun araanday açıp, bir nerse kusuuga dalalat etet. Kolkozuna söömöyün soylotot. Birok eç nerse çıkpayt.

Okşup atıp esi oop bolgondo öödö boldu. Eç şilekey çıkpasa dele kurulay tükürünüp, kebersip kuudurap turgan erinderinin tegeregin ceñi menen bir canıp, bayterekterdin daldaasının çıgıp, kıyavanga tüştü. Köl ceektey köçö menen üyün közdöy cürüp oturup, bazarga ketçü köçönün kesilişine kelgende "birgadirdin atınan beter" toktop kaldı. Köçönün bazarga alıp barçu cagın karadı. Közünö taanıştardan eç kim caldıkpadi. Kantse da, üyünö bargısı kelbey oşo uzakka turdu. Közünö bazardın çetindegi kök pivokana elestep, kulagına kayradan küröşköldün, istakardın kağışkan şıldırı, kızımatal kişilerdin kacı - kucusu uluga ketkendey, kızık avalda turdu.

Añgiça art caktan şartılday baskan adamdın dabışı çıgıp kaldı. Kılçaysa - keme çarbasının cetekçisi.

Coomart şaşıp kaldı da kesilişten ötü ketti. Artındağı dabış Coomart turgan aligi cerge cetkende bazarga ketçü köçögö burulganday boldu. Başı keñgirep turgan neme oşondo gana artına uurdana karadı. Tigi Coomartı baykadı, cokpu, aligi le dem menen öödö karay ketip barattı.

Coomart cakında le soolukturuuçı cayda "mey-manda" bolup, baskomflottun cıynalışına tüşüp, el aldında cünü culungan tooktoy "tepkilenip", "emi oñolom" degen ubada menen işinde zorgo kalganın estedi. Bazar cakka kançalık bargısı kelip tursa da moynunan baylatkan ittey şılıkıyıp, üyünö cönödü. Bir çeti, munusun özü tuura kördü. "Coomart üyünö barıp, carma içip, kayra bazarga kelgiçe tigi çoñu da ketet. Anan pivocu-dan karızdap bolso da eki - üç küröşkö alıp içet. Akısın aylık alganda berip kutulat ce aga balık kerek bolso, erteñ ele...".

Coomart uşul niyette üy tarabın közdöy bir az ilgerilegenden kiyin, kayra aynıp kaldı. Coldun astındağı restorandan közü ötüp, çöntögündö sokur tıyını cok

tulumunun yan cebinden sigara çıkarıp içmeye başladı. Zaten midesi bulanıyordu, bir de içtiği sigaranın sert kokusu buna eklenince daha da tiksinti hissetti. Çaresiz, ana yoldan çıkıp uzun ağaçların arasına yöneldi. Oraya yetişmeden dayanamayıp "öök" diye açılan ağzından boğazını yakan sarı kusmuk çıkararak ince kumlu topğırağın üstüne yayılmaya başladı.

Geceleyn çok içmiş olan adam, midesinde hiçbir şey kalmamış olmasına rağmen öğürmeye devam etti. Nefes alıp verdikçe içinden çıkan içkinin baş döndüren kokusu onu daha da iğrendirip midesini daha çok bulandırdı. Öğürdüğü ağzının içine zehir gibi tad geliyor; gücü azaldıkça öğürüyor fakat mide bulandıran içki kokusundan başka hiçbir şey çıkmıyor; tüm iç organları boğazına gelip dayanmış gibi hissediyordu. Yutkunarak boğazındakileri aşağı göndermiş gibi yapıp öksürerek, canının acısıyla zor nefes alıp acıyla yaş dökülen gözlerini üzerine yağ sinmiş tulumunun yeniyle silip sonra da yine zorluk içinde ağzını yine açıp kasmaya çalıştı. Boğazına parmağını sokuyor fakat hiçbir şey çıkmıyordu.

Bir süre böyle kasmaya çalışıp kendine gelince ayağa kalktı. Hiç balgam çıkmadığı halde kuru kuru tükürdükten sonra, kuruyup şişmiş dudaklarının çevresini koluyla silerek ağaçlık alandan ayrılıp anayola çıktı. Gölin kenarında uzanmakta olan yoldan evine doğru ilerlerken, pazara giden yol ayrımına geldiğinde "ekipbaşının atından daha beter" bir anda duruverdi. Sokağın pazara uzanan tarafına baktı. Gözüne tanıdıklardan hiç kimse takılmadı. Evine hiç gitmek istemediği için uzun müddet öylece kaldı. Gözünün önüne bazarın kenarındaki mavi boyalı birahanenin hayali geldi, kulağında ise kadeh ve bardakların tokuşmasıyla çıkardıkları şingirtisi, çakırkeyf adamların güürültülü sohbetlerini duyuyormuşçasına ilginç bir şekilde dikildi.

Tam bu anda arka tarafta bir kişinin yürürken çıkardığı sesler duyuldu. Dönüp ona baktığında, onun gemi tayfasının başkanı olduğunu gördü.

Coomart telaşlandı ve yol ayrımından hızla uzaklaştı. Arkasındaki adımlama sesleri Coomart'ın biraz önce durduğu yere gelene dek, o pazara giden yola sapsak üzereydi. Başı ağrıyormuşçasına olan zavallı, gizli arkasına dönüp baktı. Arkasındaki, Coomart'ı tanıdı mı tanımadı mı bilinmez, hiç istifini bozmadan yukarıya doğru adımlamaya devam etti.

Coomart daha yenice karakolda "misafir" olmuş, deniz işletmelerinin mahkemesinde, insanların huzurunda tüyleri yolunmuş tavuk gibi "tepinerek", "artık düzeleceğim" diye söz vererek işinde zorlukla kalabildiğini hatırladı bir an. Pazara doğru gitmek istese de, boynundan bağlanmış bir köpek gibi çaresizce eve yöneldi. "Eve gidip, carma içip tekrar pazara gelene dek yönetici de gitmiş olur. Sonra birahanenin sahibinden borç da olsa iki üç bardak bira alıp içebilir. Borcunu aylık aldığında verip kurtulur veya ona balık gerekli olursa belki de daha erken..."

Coomart bu niyetle eve doru biraz ilerledikten bir müddet sonra tekrar midesi bulandı. Yolun alt tarafındaki restoran ilişti gözüne, cebinde tek kurusu olmadığı

bolso da bir baş бага ketkisi keldi. Anan oşol oyuna birotolo cetelenip, kandaydır bir küçtün cetegi astında cönöp kaldı. "Tim ele koyboy... Barbay ele koyboy..." dep, arsar keyidi. Birok, al kañçalık keyimiş bolso dele bolboy, butu restoran cakka şiltene berdi. Oozdogu tepkiçterden kötörülüp baratkanda restorandın ötü çoñ, kırkalekey terezelerine köz kıyığın saldı. Restorandın ününçü terezesinen "kızıl cakalardı" körgönsüp ketti. Cürögü bolk ete tüştü. Oşentse da, al aga dele moyun bergen çok. Restorandın eşigin açıp, içkeri kirip, kaalğanın tübünö turup kaldı. Kiyim ilgiç tosmonun narı cagınan bayagı - elüülörgö kelip kalsa da upa menen endikti çanbagan, özün ali çaş esepetegen, oñ közü azır başkalarça ımkıla tüşçüdöy kıbıñdagan ayaldı kördü. Ayal: "çeçiniñiz" degendey işaret kıldı. Coomart baş çaykadı. "Kişi izdep cüröm" degendey küñk etti.

Restoran içi tiptinç.

Coomart ekiden, üçtön birigip, şarap içip, ısılık cep, maekteşip oturgandardı açık turgan eşiktin tübünö kelip, baş bağıp, kıdırata karadı. Mında da carma taanıştarın körö albadı. Birdeme sep etüügö bolgon kumarlığı küçöp ketti. Dale bolso ümütü üzülböy, oturgandardı kaytalap karadı. Birok, taanıştarının birin da közünö sürtö albadı.

Oşo uçurda restorandın oozgu bölmösünö bir ayaldı eerçitip, ademi kiyingen cigit kirdi.

Coomart tañdayı kurgap, battaşıp turgan oozun kööp turgan tili menen calanıp, kulkunu kuurap, argasızdan sırttan kirgenderdi karap kaldı. Erkek aga taanış tuyuldu.

"Kaydan kördüm ele?". Coomart tiginı kadala karadı. A tigi kiyimderi maylanışkan "kızıl murundu" körmöksön bolup, canınan ötü berdi.

- Saloomaleki! - Coomart candana tüştü.

Tigi ormoyo karadı.

- Alekisalam. - Kol alışkanga da caragan çok. Ooz uçunan mıñk etip, baş iykegen boldu da, ayaldı koltuktap, arı kirip ketti.

Coomart törkü eşik tübüdü köpkö turdu.

Kiyin "keteyin" degen niette burulup baratıp, bet mañdayınan dağı bir "taanıştı" közü çalıp kaldı. Kara tumakçan, kupaykeçen, trayke çımçan, koltoygon ötüçön. Baarı kirgeden, maylanışkan. Kerzo ötüktün konçu tört eli cerinen tömön kayrılğan. Özün caldıray tiktep turgan nemenin sakaldarı tüksöyüp, ösö tüşkön. Közünün kıçıktarı şorolonup, özü şişip - kööp, azır ele cipkirip iyçüdöy bolup turat...

Coomart özün küzgüdön körüp, sabırını suz - bir ese keyigendey, bir ese meyilge salganday, köpkö turdu...

Coldo kelatıp aligı taanıştı estedi.

"Avtobazada incener bolup turganımda alıstan salam aytıp, bücündöp turçu ele, - dep oyloğu. Anan, özünö - özü naalıy ketti. - Emne üçün emi men ozunup, salam aytışım kerek? Emne üçün al özün töröpeyil tutuşu kerek? Bar bolgonu al mehanik, a men incener... Al tehnikum, a men institut..."

halde girip bir yolunu bulmak istedi. Sonra da bu düşüncesiyle bir süre mücadele edip bilinmeyen bir gücün tesiriyle yürümeye başladı. "Hiç vazgeçmezsin... Gitmesen sanki olmaz..." diyerek pişman oldu fakat o ne kadar da pişman olsa adımlarının restorana doğru yönelmesini engelleyemedi. Girişteki merdivenlerden çıkmaktayken restoranın oldukça büyük, geniş pencerelerine dikkatlice baktı. Restoranın üçüncü penceresinden içeride "kızıl yakalıları" görür gibi oldu. Kalbi duracak gibi oldu. Böyle hissetse de vazgeçmedi. Restoranın kapısını açıp girişin yan tarafında durdu. Vestiyerin diğer tarafında, yaşlı ellilere dayanmış olduğu hâlde genç sanarak dört dönen gözlerle başkalarına bakan kadını gördü. Kadın "soyunun" der gibi bir işaret yaptı. Coomart başını salladı. "Birini arıyorum" dercesine bir davranış gösterdi.

Restoranın içi oldukça sessiz.

Coomart, ikişerli, üçerli gruplar halinde, şarap içip sıcak yemek yiyerek sohbet edip oturanlara, açık duran kapının önüne gelerek göz gezdirdi. Burada da içki arkadaşlarını bulamadı.

Bir şeyler içip yeme arzusu iyice güçlendi. Hâlâ ümidini yitirmeyip tekrar inceledi oturanları. Ancak tanıdık hiç kimse takılmadı gözüne.

Bu sırada restoranın iç odasına yanında bir kadın ile iyi giyimli bir genç adam girdi.

Coomart damağı kurumuş, yapış yapış olmuş ağzının içinde şişmiş dili çevirerek yalanırken istemsiz bir şekilde içeri girenlere baktı. Erkeği tanıdık gibi geldi ona.

"Nerede görmüştüm?". Coomart onu dikkatle inceledi. O ise, giysileri yağ içindeki, "kırmızı burunlu" adamı farketmemiş gibi yanından geçip gitti.

- Selamünaleyküm! Coomart bir anda canlanıverdi.

- Aleykümselam. El sıkışmaya yanaşmadı. Ağız ucuyla belli belirsiz karşılık verip başını salları gibi yaptı ve kadının kolundan tutup içeri girdi.

Coomart büyük kapının yanında uzun uzun dikildi.

Sonra gitmek amacıyla döndüğünde, karşısında başka bir tanıdık yüz gözüne çalındı. Kara kalpaklı, tulumlu, trayke pantolonlu, kocaman çizmeli. Hepsı kirli, yağ içinde. Deri çizmenin bilek kısmı dört yerinden aşağı doğru kıvrılmış. Kensingine bakmakta olan adamın sakalları belirginleşmiş, biraz uzamış. Gözünün kenarları çapaklanmış, yüzü şişmiş, kabarmış, hemen kusuvarecekmiş gibi görünüyordu...

Coomart kendisini bu şekilde aynadan görüp karışık duygularla, bazen pişmanlık, bazende boşvermiş tavırlarla uzun süre ayakta dikildi...

Yolda yürürken biraz önce gördüğü adamın kim olduğunu hatırladı.

"Nakliyat şirketinde mühendis olarak çalışırken uzaklardan bile selam verir, ezilir büzülürdü." diye düşündü. Sonra da kendi kendine kahretti "Niye şimdi, kendimi küçük düşürüp selam veriyorum ki? Niye o bey gibi tavırlarla hareket ediyor? Alt tabanı o bir tamirci, ben ise mühendisim... O teknik okul mezunu ben ise enstitü mezunuyum..."

Coomart üyünö çukuldap kalganın buzulgan suu çorgosun körgöndö gana sezdi.

Al bugün özünön kiçüü bala basınıp kalganına, cada kalsa incenerlikten ırıp, eptep - septe bir avtokranga "baş kalkalap" cürgönünö dele ança terikpedi. "Salamga kelbey ketkender azbı? Emne, kızmatınan kiçireygender çokpu? Bar. Atasının körü, alardın baarına tükürdüm. Kızmatan korkup, elden korkup çaşay albaym. Kaalaganday ömür süröm, kaalaganday içip - çeym. Sebebi, men adamın. A adam degen içiş gerek, çeş gerek, basış gerek! Antüügö azır ar kimdin ukugu bar...

Menin ceke turmuşumda eç kimdin işi bolbosun!"

Coomart özündö eç tıyın - tıyır çok ekenine közü cetip tursa dele, "bolup kalbasın" degen aldamaçı ümüttö, çöntöktörün dağı bir sıyra tintip çıktı. Bazar oyunan ali çıkpadı. Oşo arada al murdağı cana kiyinki ızaların baarın unutup, baarına kol şiltep koygondoy boldu.

"İşte, iştin akırına çıkkan kişini körö albadım. İstege sayın iş köp. Al bütpöyt. İsten ölüp ele kutul-basañ, kutula albaysıñ. Atasının körü, tüştön kiyinki işti... Köp bolso boşotup iyişeer. Boşotso, uşu kileygen şaardan maga bir iş çokpu? Turgandır da bir maşine...". Coomart uşul oyuna ayabay bel baylap aldı da, üydön özök calgan çıkkan kiyin pivokanaga barmay boldu. "Atasının körü, cıynalışka kimder tüşpögön?" "İçesiñ - içesiñ!" deşet. Azır içpegen kim bar? Timele goy bulardı, oyuna koyso uşu "içesiñ" degen söz menen menin kendirimdi keskileri bar. Atasının başı! Oşogo münküröçü biz emes! Mına alarga!" Coomart sömüyü menen ortonunun ortosunan baş barmagın bulayıp, oşol kolun asmandata çañsap, özünö le kanı kızıy berdi. Akır "Oñol!", "Toktol!" degen kişilerge da itatayı tutulup anı menen ele cön kalbay, alardı caman oyunda kaarıp - kuurup, aşatıp algan soñ, kıyalında: "Bulardın baarı kişi emes, maneken!" degen bütümgö takalıp turdu.

Orto coldogu capıs düköndün canına kelgende andan özünün bir kezdegi tamga taanıtkan ak çaç eceyi çıktı. Kolunda nan, süt, kant salıngan sebet.

Coomart özü bilip algan köp ele mugalimderdi unutup kaldı. Birok "a" degen ariпти taanıtıp, koluna kalem karmagandı üyrotkön tunguç mogalimin eç unuta algan emes. Eceyin enelik meerimi da ötö çoñ boluç. Andan uşu kezde çeyin aybıkçu. Aybıkanı - dilinde tereñ sıylaganı boluç. Colugup kalgan uçurlarında salamın cazbagan. Eceyi da bir kezdegi özünün otliçnikokuuçusun eç unutupagan. Orto mektepti cakşı bütüp, institutka ötüp, student bolup cürgöndö, bütüp kelip avtobazada iştey baştaganda algaçkı eceyi coomart menen sıymıktanıp kala turgan. Ata - enelerdin coguluşunda Coomarttı oozgo süylöçü. Tüz ele "Coomarttan ülgü aluuga" çakırçu...

Düköndün aldında el köp bolgonduktan eceyi Coomarttı baykabadı. "Ötüp ketsin" degen niette Coomart da teskeri karap, ösüp ketken sakalın kırt - kırt tırmap, turup kaldı. "Coluksa le aytkandarı akıl - nasaat".

Coomart evine yaklaşıp olduğunu bozuk su musluğunu görünce anladı.

Bugün kendinden küçük bir çocuk önünde küçük düşmüş olmasına, bu bir yana mühendislikten ayrılıp sıradan bir vinçte sıradan bir işçi olarak çalışmasına bile üzülmedi. "Selam bile vermeyenler az mı? Ne yani, işinde başarısız olup küçülenler hiç yok mu? Var tabii ki. Lânet olsun, onların hepsinin Allah cezasını versin. Çalışmaktan korkup, insanlardan korkup yaşayamam. İstedğim gibi ömür sürerim, istediğim gibi içerim, yerim. Çünkü ben bir erkeğim. Erkek dediğin içmeli, yemeli, gezmeli! Bunu yapmaya şimdi herkesin hakkı var..."

Benim özel hayatıma hiç kimse karışamaz!.."

Coomart ceblerinde tek bir kuruş olmadığını bildiği hâlde, "belki de vardır" ümidiyle ceplerini sırayla bir kez daha alt üst etti. Pazara gitmek hâlâ aklının bir köşesinde duruyordu. Bunları yaparken, biraz önce duyduğu pişmanlık ve üzüntülerin hepsini unuttu, boşver dercesine elini salladı.

"Çalışarak, çalıştığı işin sonunu getiren hiçbir kişi görmedim. Çalışınca iş çok. İş bitmez. Ölmedikçe işten kurtulamazsın. Lânet olsun, öğleden sonraki işe... Çok olsa işten kovarlar. Kovarlarsa da, bu kocaman şehirde bana başka iş mi yok? Nasıl olsa bir araba vardır..." Coomart bu düşüncesine o kadar inandı ki, evinde bir şeyler yiyip çıktıktan sonra birahaneye gitme kararı aldı. "Lânet olsun, iş mahkemesine kimler çıkmadı ki?" "İçiyorsun, içiyorsun!" diyorlar. Bu dönemde kim içmiyor ki? Bırak bunları, bir bak "içiyorsun!" diyerek benim işimi bitirmek isteyenler var. Allah'ın cezaları! Aciz durumda olan biz değiliz! İşte onlar!" Coomart parmağı ile Coomart işaret parmağı ile orta parmağının arasından baş parmağını çıkarıp elini yukarı kaldırarak kendince heyecanlanarak hareket yaptı. "Yola gel!", "Dur artık!" diyenlere de kızarak, onlara kötü düşüncelerle beddua edip söverken aklından "Bunların hiçbiri adam değil, evet değil!" sonucuna vardı.

Orta yoldaki basık dükkanın yanına geldiğinde, oradan kendisine okuma yazma öğreten ak saçlı öğretmeninin çıktığını gördü. Elinde, içinde ekmek, süt ve şeker olan bir sepet vardı.

Coomart eğitim aldığı bir çok öğretmenini unutmamıştı. Ancak alfabeyi öğreten, kalem tutmayı gösteren ilk öğretmenini hiçbir zaman unutmamıştı. Öğretmeni ana şefkatiyle yaklaşmıştı çoğu zaman. Ondan şu ana kadar hep utanmıştı. Utanmasının altında, ona gönülden duyduğu saygı yatıyordu. Karşılaştıklarında selam vermeyi ihmal etmezdi. Öğretmen de en iyi derecede okuyan öğrencisini hiç unutmamıştı. Orta okulu iyi dereceyle bitirdikten sonra enstitüyü kazanıp okuyan, mezun olduktan sonra ise gelip nakliyat şirketinde çalışmaya başlayınca öğretmenini Coomart ile öğretmenini gurur duymuştu. Veli toplantılarında hep Coomart'ı överek konuşurdu. Doğrudan "Coomart'ı örnek alın" diye seslenirdi...

Dükkanın önü kalabalık olduğu için öğretmeni Coomart'ı farketmedi. "Geçsin gitsin" niyetiyle Coomart da yüzünü çevirip sıkıntıyla uzamış sakallarını oynayarak bekledi. "Her karşılaştığımızda nasihat veriyor."

Eceyi te üstünkü köçölördün birinde turuucu. Keede astıñkı düköngö da kele kalat. Bu colu al adattığıday ele köl boyloy ketken köçö menen cürüp oturup, Coomart turçu kesiliş köçögö cetkende öödö buruldu da, üyünö bet aldı.

Bügünkü kün oyundığıday bolbogonduktan Coomartın köñülü çögüp, kandaydır çarçaganday, üstökkö - bostok üşürünüp, kupaykesinin töşkü bücülükörün çeçip, şılkıya basıp, eceyi burulup ketken üydün bulıñuna kelgende aldı caktan belgisiz bir balanın ünün ugup kaldı. Bala birde ökürüp - bakırıp, birde çoñ kişilerin sarmerdenin zañkıldap ırdap kalat.

Coomart tegeregin karap, eç kimdi çaldıktıra albay, özü turgan kesiliş köçögö burula bergende gana eceyi andan on beş ele kadanday aldı cakta, arı karap turganın kördü.

Eldin baarı işte bolgonduktan köçö een.

Coon terekke daldaalana kaldı. Bir azdan soñ aldı tarabın akırı - ın moyun sozup karadı. Ana kızık! Aligi ırdap baratkan beytañış bala topurakka oonagandı, aytör, baştan ayak botala, kiyimderi çañ, cılañbaş... arı teñselip, beri teñselip, cıgılıp ketçüdöy bolup barıp oñolot da, ökürüp - bakırıp söğünüp kalat. Andan da "ayıldı - ı - ın a - rı ca - gına - an..." dep bulduruktap ırdap ciberet.

Coomart eç nerse tüşünö albadı. "Mektepke çaşı cetip ele kalgan körünöt, bu kimdin balası boldu eken?". Dağı karap, eceyi da emi bir çoñ terekke daldaalanıp, balanı oyuna koyup, baykap kalganın kördü.

Bala oozgo algıs sözdör menen söğünö berdi. Anı çıdap ugup turuuga eç mümkün emes ele...

Bogoozgo cini kaynagan Coomart özü turgan dal-doodon çıgıp, oozuna emne kelse oşonu kepşep atkan tiği eenbaş balanı cazgap - cuzgap, tıyıp koygusu keldi le, uşu türü menen eceyine körünüüdön tartındı.

Bala emi aligiden küçöp söğünüp, ogotodon teñselip, ar kaysı baktı tayanıp, kez - kez "Öök!... Öök!..." ete, kurulay okşuy ketet. Anan kayra le zañkıldap ırdap ciberet.

Töşöktü salsañ tar salçı - ı

Bir ele kişi batkanday...

"Taanış ır eken, - dep oylodu Coomart. - Bu çıçım munu kaydan üyrönüp algan?"

İrdin ayakki saptarı çıkıkanda Coomart negedir cılmayıp aldı.

Bala dağı ele temteñdep, keede basa albay cer tayanıp, tört ayaktap, okşup, anan oozunan ak it kirip, kara it çıgıp, kimdir biröölördü aşatıp kalat.

Coomartın üyü uşu kuuş, çolok köçönün orto çeninde ele.

Bala temtengen baratıp, birinçi üydün tuşuna tokto-du da söömöyün darbazaga kezep, bodo sözdördön tögüp kaldı.

- Ey, Alımkul - karıgan kakbaş! Karıganda tokoldon aylanasıñı?! Senin "körör közüñdü" tıyaktığı şoopurlar... Kişi emessiñ, Alımkul! Tük erkek emessiñ! İtsiñ! Cön ele it emes, ırçılğan itsiñ!...

Öğretmeni biraz ilerideki üst sokaklardan birinde yaşıyordu. Bazen aşığadaki dükkana da geliyordu. Bu sefer o göl kıyısında uzanan yolu takip ederek Coomart'ın oturduğu sokağın kavşağına geldiğinde yukarı buruldu ve evine yöneldi.

Günün kendi arzulanacağı şekilde geçmemesine morali bozulan Coomart oflayıp puflayarak sıkıntı içinde, kalpağının ön bağlarını çözererek isteksizce yürüyüp öğretmeninin döndüğü evin yanına geldiğinde, diğer taraftan bir çocuğun sesini duydu. Çocuk bazen ağlayıp sızlıyor, bazen de yetişkin insanların ağıtını söylüyordu.

Coomart etrafına bakıp hiç kimseyi göremeyince bulunduğu kavşağa burulduğu anda, öğretmeninin on-on beş adım uzaklıkta, ileri bakmakta olduğunu gördü.

İnsanların hepsi işte bulunduğu sokak boş.

Kalın bir ağacın arkasına gizlendi. Bir süre sonra başını uzatıp baktı. Çok ilginç! Biraz önce şarkı söyleyen tanımadığı çocuk, yere düşmüş olduğundan herhalde toz toprak içinde, yalınayak... Bir oraya bir buraya sallanarak adım atıp ağlamayla karışık bağırıp küfrediyordu. Sonra da "Köyüüü-üün arkaa-aa tarafındaan..." diyerek şarkı söylemeye devam ediyordu.

Coomart olanlara hiçbir anlam veremedi. "Yaşı okul çağında gibi sanki, kimin çocuğu bu acaba?". Bira daha baktı, öğretmeninin de bu sırada büyük bir ağacın ardından çocuğu dikkatle izlediğini gördü.

Çocuk ağza alınmayacak sözlerle küfretmeye devam etti. Bunları duymamazlıktan gelerek durmak imkânsızdı...

Bu duruma çok sinirlenen Coomart bulunduğu ağacın ardından çıkıp ağzına ne geldiyse söylemeye devam eden bu pervasız çocuğu döverek susturmak istedi ancak bu şekilde öğretmenine görünmekten çekindi.

Çocuk küfürlerini daha da artırarak, ayakta duramayacak şekilde sağa sola dayanıyor, bazen de "Öök!.. Öök!" diye kuru kuru öğürüyordu. Sonra da tekrar şarkısına devam ediyordu.

Döşeği sereceksen dar ser,

Bir kişi sığabilecek kadar...

"Bildiğim şarkı" diye geçirdi içinden Coomart. "Bu ufaklık nerden öğrenmiş bunu?"

Şarkının son mısraları söylenirken Coomart kendini gülümsemekten alamadı.

Çocuk hâlâ düşe kalka ilerliyor, bazen de toprağa eğilip dayanarak el ve ayaklarının üstünde, bir yandan da ağza alınmayacak sözlerle birilerine sövüyordu.

Coomart'ın evi bu dar ve çıkmaz sokağın ortalarında idi. Çocuk düşe kalka ilerleyip ilk evin yanında durdu ve işaret parmağını pencereye doğru uzatarak küfürlü sözlerinden sıraladı.

- Hey, Alımkul, yaşlı moruk! Yaşlanınca ikinci karına mi yaltaklandın?! Senin sana bakan o "gören gözünü" şuradaki şoförler... Adam değilsin, Alımkul! Erkek de değilsin! İtsin! Sıradan bir it değil, kudurmuş bir itsin!..

Bala Alımkuldu kıylaga aşatıp, arı karay ırdap cönödü. Temteñdep barıp, arki üydün burçuna toktodu.

- Ey, eneñdi gana... botugur. Senin ciniñdi azır ele kağıp koyup cürböyün?! Er bolsoñ çık beri! Kana! O, kançık! - Bala teñselip, ceñderin bileğine türünüp, kiçinekey muştumun koroos cakka kezep, dale bulduruktap, sögünüp atat. - Otun bazasında iştegeniñe köpkön ekensiñ, akmak! Senin bılıgıñdı çukutup turup, sotko özüm aydap baram! Künöñdü moynuña albasañ ele öldüñ, baykuş! Andan körö eki koluñdu booruña alıp, keçirim surap, anı - munuñdu kötörüp alıp, azır aldım tüş! Kokus eerteñge kalsañ keç bolup kalat...

Bala anı da ayabay sögüp, temteñdey basıp, arılap cönödü. Oşo arada: "Altınçı künü keçinde..." dep, ırdap da ketti.

Bala ırgalıp barıp, üçünçü üydün túbünö toktodu.

- Eey, Kalyman ceñe! Alahıvaldar kanda - ay?! Meni unuttuñ go?... "Meymandar" kelip atabı? Bu colu maga ooz basırık berbeseñiz bolboyt! Men oozu boştoron emesmin, oşentse da... Ooz basırık! Antpese bolboyt. Kuday ursun, bolboyt! Eger ooz basırık bolboso, "meymandarıñız", kuday ursun, bıyakka coloy albay kalat. Magacüz ele gramm! E, ceñe, cüz ele! Kalganın kuday ala koysun!

Bala bu cerde da bir az karmalıp, baş ayacı çok baldırap, keede ayalga calına ketip, arı karay temteñdep cönödü. Kütülbögön cerden ele:

Elge bergen kurutta - an,
Bizdi kanday kurutka - an! -

Dep zañıldap kaldı.

Coomart bul ırdı ukkanda çende çok külkülüü anekdot ukkanday ırsayıp, "munu ukkan eceyim kantip atat boldu eken?" degen kıyazda çasınıp turgan cerinen aldı cagın moyun sozup karadı. Bala da, anı añdıp baratkan eceyi da arılap ketiptir.

Bala törtünçü üygö cetip bakılday baştaganda süylögön sözdörü Coomart turgan cerge üzdük - sozduk ugulup kaldı. Balanın corıgına kızıguusu arta tüşkön Coomart birinçi koroonun çayıp darbazası çendegi coon daraktın daldaasına cetip, turup kaldı.

- Eey, keñkels! Balandin tuşoosun keskende koşunanın baarın çakırıp, meni unutup kalganıña col bolsun!... Çakırbay koyguday men emne, ata - eneñdi öltürdüm bele?! Ata - eneñ öz acalınan ele ölgön! Uguşuma karaganda atañ "çoñuraak sugunam" dep, çuçuikka kakap ölüptür!... Sen meni unutup kalganıñdan çakırbay kalgan emessiñ, bitirliğıñden... Sen bitin sıgıp, kanın calagan nemenin birisiñ! Tetigi botugur öñdüü le koşomatçısiñ!...

Ekinçi üydögü botugur menen törtünçü üydögü ekspeditorda Coomart abdan cek körgöndüktön balanın kılığı aça caga berbey kaldı. Birok, balasın uşunday abıyirsiz östürgön ata - eneni içinen negedir cek körö baştadı. A bala dağı le ırgala basıp, cer süzö temselep, özünçö sögünüp - sagınıp, kütülbögön cerden "lay - la - lalay..." dep ırdap, beşinçi üydün túbünö bardı.

Çocuk bir müddet Alımkul'a sövüp saydıktan sonra yürümeye devam etti. Zar zor adımlayarak bir sonraki evin köşesinde durdu.

- Hey, ananı... Botugur. Senin sinirine şimdi başlamayayım?! Erkeksen çık dışarıya! Haydi! Nerdesin kancık! Bala sendeleyerek yenlerini bileğine doğru kıvrıp küçücük yumruğunu bahçeye doğru sallayarak sözüp saymaya devam ediyordu. Odun deposunda çalışınca kendini bir halt sanıyorsun, ahmak! Senin yaptıklarını su yüzüne çıkarıp mahkemeye kendi ellerimle götüreceğim! Bunu yaşamak istemiyorsan, yalvar, özü düle, önümde diz çök! Eğer yarına bırakırsan her şey çok geç olacak...

Çocuk ona da uzun süre sövüp saydıktan sonra zar zor yürümeye devam etti. Bu arada "Altınçı gün gece vakti..." diyerek şarkıya başladı.

- Heyy, Kalyman yenge! Haliniz, ahvaliniz nasıl ha?! Beni unuttun değil mi?... "Misafirlerin" gelmeye devam ediyor mu? Bu sefer bana sus payı vermezseniz olmaz! Ben ağzı boşlardan değilim, böyle olsa da... Eğer sizin ooz basırığınız olmasa, "misafirleriniz", Allah cezamı versin uğramazlar buraya. Bana sadece yüz gram! Ha, yenge, sadece yüz! Kalanı beni ilgilendirmez, Allah bilsin!..

Çocuk burada da bir müddet oyalanıp bir sözü bir sözüne uymaz şekilde konuşarak bazen de kadına yalvararak ileri doğru yürümeye devam etti. Hiç beklenmedik şekilde:

Halka verdiğin kurutunla,
Bizi nasıl kuruttun!

diye şarkı söylemeye başladı.

Coomart bu şarkıyı duyunca çok komik bir fıkra duymuş gibi sıratarak "bunu duyan kadın ne yapacak acaba?" diye düşünürken gizlendiği yerden başını biraz daha çıkararak ileriye doğru baktı. Çocuk da, onu gizli den izleyen öğretmeninin biraz uzaklaştığını gördü.

Çocuk dördüncü sıradaki evin yanına vardığında, söyledikleri artık Coomart'ın söylediği yerden belli belirsiz duyulur olmuştu. Çocuğun bu yaptıklarına merakı git gide artan Coomart, ilk bahçenin yeşil penceresinin hizasındaki kalın ağacın arkasına kadar ilerleyip gizlendi.

- Heey kalın kafalı! Oğlunun tuşoosu kesilirken komşularının hepsini çağırıp beni unuttuğun hâlâ aklında!.. Niye çağırmadın, ananı-babanı mı öldürdüm sanki?! Anan, baban kendi ecelleriyle öldüler! Duyduğuma göre baban, büyük lokma yiyeceğim derken boğazına takılıp ölmüş!.. Sen beni unuttuğundan değil, pintiliğinden çağırmadın... Sen biti sıkıp öldürüp kanını yalayan birisin! Şu Botugur gibi dedikoducusun!..

İkinci sıradaki evde yaşayan Botugur ile dördüncü sıradaki evde yaşayan sevkiyatçıyı Coomart hiç sevmediğinden, çocuğun bu davranışları hoşuna gitmemiş de değildi. Ancak, çocuğu böyle utanmaz yetiştiren ana, babayada içten içe kızmaya başladı. Çocuk ise sallanarak yürüyerek, yüz üstü düşecek gibi sendeliyerek, ara sıra sövüp sayarak ve bazen de hiç beklenmedik şekilde "lay lay lay..." diyerek şarkı söyleyerek, beşinci evin yanına vardı.

- Eey, Kemçontoy! Bayağı dükönçüdön karız algan bir bötölkönün akçasın alige çeyin berbegeniñ kaday?! İşenimden ketken ekensiñ akmak! Azır cönö! Ber! Ager antpeçi bolsoñ köz irmemde eşiğindi talkalap, üyüñö kirem da büt üy - bülöñdü caylap çıgam...

Coomart cüröğü bir nerseni sezgendey opkoolcup, tuş keldi sögünüp atkan balanı surooluu karap kaldı. "Oy, bu külapsa kimdin balası?". Balanın üstü - başı çañğa ayabay çambılala bolgonduktan anı uşul aralıktan taanuuga eç mümkün emes ele. Birok, ünü aligiden da kulakka taanış çıgıp atkanın tuydu.

Bala altınçı üydün canına aligidey ele teñselip, bara albay, aldığa cütkünüp, kayra artka ketençiktey berip, zorgo cetti. Oşo arada: "çittan bir senin..." dep, kuyuluşturup ırdap ciberdi.

- Ey, çurku! Senin katınındı...

Coomart eltee kaldı. Negerdir, bul çıçımdı cek körüüsü küçöp ketti. "Biröölördü kemsintüügö bul aybandın kaday akısı bar?!". Caşındın turgan cerinen atıp çıgıp, eenbaşka köz açıp - cumgança cetip, caağın tülötö - tülötö çaap, ata - enesine süyröp bargısı keldi. Birok, öz keypi esine tüştü da, uşu türü menen eceyine körünüüdön çındap ardıktı.

Al añğıça bolgon çok, tigi bala teñselip, cetinçi üygö bet aldı. Birok, üygö cetpey cüztömönünön kulap tüştü. "Öök - öök" okşup, cerde arı - beri oonap, akırı booru menen soylop, keede emgektep, cıgaçı sırdalbagan boz darbazaga cetti. Eptep öödö boldu.

"Meni kaday sögöör eken?". Terektin daldoosunda turgan Coomart demin içine tartıp, cüröğü düküldöp, büt diti menen tıñşap kaldı.

Bala darbazaga dalısın cölöp, ırgalıp, kolun öödö - tömön şiltep, kakırınıp - tükürünüp, kimdir biröölördü calpı conunan aşatıp bütököndön kiyyin, töş kaguuga öttü.

- Men degen men! Cıyırma eki çaşımda politeh institutun bütökümün! Cıyırma üç çaşımda avtobazada naçalnik kolonna bolup turgamın! Cıyırma dört çaşımda incenerlikke dayındalgamın! Oşol ele uçurda naçalnik-tin orun basarlığının da mildetin atkarıp cürömün.

Coomart selt ete tüştü. Cüröğü lakıldap, közdör alaçakmaktay kaldı.

- Men avtobazanı biylep turganda... Kana, er bolsoñor maa teñelip algıla! Birok, maa teñelmek kayda?! Siler bir baykuşsuñar, beçarasıñar. Mina, men!...

Coomartın aza boyu töbösunön tamanına çeyin bir "dürr!" etip aldı. Anan cüzü çımırıp çıktı.

- Ey, katın! -degen kıykırık cañırdı añğıça. - Aç eşikti! Men keldim! Oy eneñdi gana... bol! Silerdi bagam dep cürüp... Caşabay catıp, köz açıp cumguça dört kız, bir erkek tuup ciberdiñ. Karaçı, bir gana erkek! Uşunu oylogondo küyüp gana ketem, a! İy - iy, kara cerge kir - iy! Karaçı, dört kız, bir gana erkek! Kızdardın çoñoyot da, birden erkekti eeçip, tuş keldi ketet. Bakkan gana ubram!... Uşu dört kızdın orduna bir ele erkek tuuganıñda eki erkek balam bolot ele go?! Erkek tuuş cagınan beregi ekspeditordun katınınan ülgü alsañ bololo!

- Heey, Kemçontoy! Daha önce dükkandan veresiye almış olduğun bir şişe içkinin parasını hâlâ ödememişsin?! Güvenilirliğini kaybetmişsin, ahmak! Şimdi git! Ver! Eğer şimdi ödemeyecek olursan, evini basıp girer; tüm aileni döverim...

Coomart bir şeyler sezmiş gibi irkildi, karşısına çıkan herkese küfreden çocuğa şaşkınlıkla baka kaldı. "Bu fırlama kimin çocuğu?" Çocuğun üstü başı toz toprak içinde olduğundan, onu bu hâlde tanımak imkansızdı. Ancak çocuğun sesinin öncekinden daha tanıdık duyulmaya başladığını hissetti.

Çocuk altıncı sıradaki evin önüne gitmeye çalışsa da, ayakları geri geri gidip düşecekmiş gibi olup zorla toparlanıp ulaştı. Bu sırada "koklayıp bir senin..." diyerek güzel bir şarkı söylemeye başladı.

- Hey, gerizekalı! Senin karını...

Coomart şaşırıp kaldı. Kendisinin de bilmediği bir sebeple çocuğa olan kızgınlığı bir kat daha arttı. Gizlendiği yerden fırlayıp bu yaramaz çocuğun yanına gidip ağzının üstüne vurmak, anasının, babasının yanına sürükleyip götürmek istedi. Ancak, kendi durumu aklına geldi ve bu durumuyla öğretmenine görünmekten çekindi.

O bunları düşünürken, çocuk yedinci eve doğru yöneldi. Ama evin önüne gelemeden yüzüstü kapaklandı. "Öök" diye öğürerek oraya buraya yuvarlanıp yüzüstü sürünerek, bazen de emekleyerek, tahtası boyanmamış kapıya ulaştı. Zar zor ayağa kalktı.

"Bana nasıl sövecek acaba?". Ağacın arkasında duran Coomart, nefesini içine çekip kalbi hızla atarak tüm dikkatiyle dinlemeye başladı.

Çocuk kapıya sırtını dayayarak sallanıp elini bir aşağı bir yukarı sallayarak, tükürdü, sonra da birilerine söylendikten sonra kendini övmeye başladı.

- Ben benim! Yirmi iki yaşındayken Teknik okulu bitirdim! Yirmi üçümde nakliyat şirketinde departman müdürü oldum! Yirmi dörtte mühendisliğe atandım! Aynı zamanda naçalnikin yardımcılığını da yürütüyordum!

Coomart bir anda irkildi. Yüreği hızla çarptı, gözleri faltaşı gibi açıldı kaldı.

- Ben nakliyat şirketini yönetirken... O zaman, erkek olsaydınız benimşle boy ölçüşseydiniz! Nasıl boy ölçüşebilirler ki benimle?! Siz çaresizsiniz, zavalhırsınız. İşte, ben!..

Coomart'ın tüm bedeni, başından ayaklarına kadar titrediydi. Yüzü kıpkırmızı kesildi.

- Hey kadın! şeklinde bir bağıriş duyuldu bu sırada. Aç kapıyı! Aç, ben geldim! Hey ananı... çabul ol! Size bakacağım diye... Gün yüzü görmeden, göz açıp yumana dek dört kız, bir erkek doğurdun. Baksana, sadece bir erkek! Bunu düşündükçe içim yanıyor, of! Yerin dibine gir emi! Bak ya, dört kız, sadece bir erkek! Kızların büyüyecek, sonra da bir adama varıp gidecekler! Elimdeki biricik oğlum!.. Dört kızın yerine, bir erkek daha doğursan, iki oğlum olurdu! Erkek doğurmak bakımından, kontrolörün karısını örnek alsaydın ya!

Oşo tapta temteñdep turgan bala sögünüp, ansız da koltıldap arañ turgan eski darbazanı koygulap, kaalganı tepkilep kirdi.

"Kı - ıyç" etip, açılıp ketken kaalgadan çoñ kara dañgıt çıgıp, balanı körgöndö şıypaktap, kolu - butun calap, erkeley ketti.

- Aylanayın, karındaş! - dedi temteñdep turgan bala bir uçurda kara döböttü moynunan kuçaktap. - Közüñüz ele ciluu uçurayt, sizdi kaydan körgönümdü estey albay turam... A, menbi? Men - incener! Men - diplom! Taanıbagan cerge barsam iş da, katın da bar!

Bala itti öpkülöp atıp, kokustan ele:

Cürektegi calınsıñ

Basımdağı bağımsıñ...

dep, kazakça ırdap ciberdi.

- Toktoçu aylanayın.

Coomart karay salsa, eceyi itti moynunan kuçaktap algan balanın canında turat.

- Emne üçün canatan beri tartipsizdik kılıp atasıñ?

Bala beytaanış ayaldı körgöndö çoçup, alañdap korkup ketti. İtti koyo berip, tüzölö tüştü. Azga buydala kalıp:

- Tartipsizdik kılğan cokmun, - dep murçuydu.

- Anan emne kılıp atasıñ?

- Atamdı tuurap.

- Atamdı tuurap?

- İgi. - Bala cer karadı.

- Emne, atañ uşunday mas bolobu?

Bala coop berüünün orduna şıkıygan teyde baş iykedi.

- Atañ kim?

- Coomart...

Daldaadağı Coomart caakka birdi cegendey bozala boldu. Uyatınan kireerge certappay kaldı. Başı cerge kire tüştü. Daraktın çetinen moyun sozup karaganga da beti çıdabadı. Caşınıp turgan cerinde kattı da kaldı. Balası Argendin ünün birde taanısa, birde taanıy albay, nes bolo berdi...

...Köp ötpöy köçö een kaldı...

Coomart üyünö kire albadı. Özü turgan köçödön alıstap, başı oogon cakka ketip barattı. Aligi okuyanı oyloy berip bir ese cıldızı tüşsö, bir ese arına keldi. Birde özünö açuusu kelse, birde içi küydü. Uulun estegen sayın kanı betine çaap, namıstanıp, közü kılğıra ardanıp, buşayman bolo berdi. Al buga çeyin mınçalık turalangan emes...

...Bugün Balıkçı cımcırt...

Bu sırada zar zor ayakta duran çocuk, sövmeye devam ederek zaten yıkılmaya yüz tutmuş sokak kapısına vurmaya başladı, kapının kanatlarını tekmeleyerek içeri girdi.

Gıcırtyla açılan kapıdan büyük, kara bir köpek çıkıp çocuğu görünce sevindi, onun elini ayağını yalayarak oynamaya başladı.

- Kurban olayım, hanımefendi! dedi ayakta sallanarak duran çocuk, kara köpeği kucaklayarak. Sizi gözüüm bir yerlerden ısırtıyor ama nerde görmüş olduğumu hatırlayamadım... Ben mi? Ben, mühendisim! Ben, diploma sahibiyim! Tanımadığım bir yere gitsem, iş de var bana, kadın da!

Çocuk köpeği öperken bir anda:

Yürekteki ateşsin

Başımdaki bahtımsın...

diyerek bir Kazak şarkısı söylemeye başladı.

- Beni dinle kurban olduğum.

Coomart baktığında, öğretmeni, köpeği kucaklamış olan çocuğun yanında gördü.

- Niye biraz önceden beri yaramazlık yapıyorsun?

Çocuk tanımadığı kadını bir anda karşısında görünce ürktü, şaşkınlıkla karışık korktu. Köpeği indirip ayağa kalktı. Bir süre şaşaladıktan sonra:

- Yaramazlık yapmıyorum, dedi somurarak.

- Peki ne yapıyordun?

- Babamı taklit ediyordum.

- Babamı mı taklit ediyordun?

- Hı hı. Çocuk başını öne eğdi.

- Baban böyle sarhoş mu oluyor?

Çocuk cevap vermeyerek onaylar şekilde başını salladı.

- Baban kim?

- Coomart...

Gizlenmekte olan Coomart, yüzüne yumruk yemiş gibi gözleri karardı. Utancından girecek yer bulamadı. Başı önüne düştü. Ağacın arkasından başını uzatıp bakmaya bile gücü kalmadı utancından. Gizlendiği yerde kaskatı kesilip kala kaldı. Oğlu Argen'in sesini duymuyordu artık, sağırlaşmıştı...

Coomart evine giremedi. Evinin bulunduğu sokaktan uzaklaşıp ayaklarının götürdüğü tarafa gitti. Yaşadığı olay aklına geldikçe, morali bozuldu, gücüne gitti. Bir taraftan kendine kızıyor, bir taraftan da üzülüyordu. Oğlu hatırına geldikçe yüzü kıpkırmızı kesiliyor, utanyor, gözleri nemlenerek pişman oluyordu. O bu zamana kadar bu denli utanmamıştı...

... Bugün Balıkçı oldukça sâkin...